

PUYVELDE, Leo van, kunsthistoricus (Sint-Niklaas 30 juli 1882 - Ukkel 27 oktober 1965).

Hij volgde aan het Klein Seminarie te Sint-Niklaas de oude-humaniora en studeerde daarna te Leuven, waar hij in 1905 tot doctor in de letteren en de wijsbegeerte promoveerde. Hij was achtereenvolgens te Brugge en te Gent leraar aan het Koninklijk Atheneum en werd in mei 1912 tot docent aan de Gentse Rijksuniversiteit benoemd, waar hij kunstgeschiedenis doceerde en van 1919 af ook Nederlandse auteurs. Van 1920 tot '26 was hij er ge-

woon hoogleraar en het jaar daarna werd hij (januari 1927) hoofdconservator van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België en gewoon hoogleraar in de kunstgeschiedenis aan de Luikse universiteit, welke functies hij resp. tot 1948 en '52 uitoefende. Van zijn talrijke studies, die vooral gewijd waren aan de Vlaamse schilderkunst in de 15de, 16de en 17de eeuw, verschenen de belangrijkste na zijn pensionering als hoofdconservator. Behalve dat hij lid was van verscheidene buitenlandse kunsthistorische genootschappen en academies, was hij sedert 1911 briefwisselend en sedert 1919 gewoon lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde; in 1934 en '35 was hij er bestuurder van. Van Puyvelde was trouwens als literator en literatuurhistoricus begonnen. Hiervan getuigen verzen uit 1901 (Zicht bij Zomertijd), een studie over Hélène Swarth (1901), zijn proefschrift over Albrecht Rodenbach en een volledige uitgave van diens gedichten in 1909.

Van Puyvelde's rol in de V.B. situeert zich nagenoeg uitsluitend vóór en tijdens de Eerste Wereldoorlog. Als student te Leuven werd hij in juni 1903 met Frans van Cauwelaert de belangrijkste stichter van het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond (AKVS), dat de bonden van Vlaamse collegestudenten overkoepelde. Op de eerste landdag van dit AKVS, 30 augustus 1903 te Sint-Niklaas gehouden, werd van Puyvelde „hoofdman” van het verbond. In 1904 werd hij redactielid van Jong Dietschland (ontstaan in 1898). In het kader van de strijd om de vernederlandsing van het vrij middelbaar onderwijs situeert men de publikatie in 1904 door Van Puyvelde van een lijst van Noordnederlandse schoolboeken die ook in de katholieke scholen gebruikt konden worden. Op 21

februari 1905 trok hij met een delegatie katholieke Vlaamsgezinden naar het parlement om er inzake de taalwet-Coremans op krachtdadigheid aan te dringen, en te Leuven zelf overhandigde hij in dat jaar, samen met Laurent Fierens, uit naam der Vlaamse studenten aan de Leuvense rector een verzoekschrift om de studenten die erom vroegen met goeddunken van de hoogleraar examens in het Nederlands te laten afleggen, een verzoeg dat zonder uitwerking bleef. Evenmin als andere cultuurflaminganten kon hij geloven in de almacht van taalwetten en politieke actie. Hij is steeds aangetrokken geweest door de figuur van Albrecht Rodenbach en beschouwde zich en het AKVS als diens erfgenamen. Niet alleen promoveerde hij over hem, maar in die jaren hield hij ook geregeld voordrachten over hem, ook nog in het herdenkingsjaar 1956. De V.B. streefde voor Van Puyvelde naar een „verfijnde, Vlaamsche beschaving” en ijverde ervoor, dat „de volkskracht der Vlamingen zich zou kunnen ontplooien in al haar verscheidenheid en eigenaardigheid” (1911), en de dichter Cyriel Verschaeve kon een kracht worden „die meer zal uitwerken voor de hogere cultuur van ons volk dan een heel stel verminkte Vlaamsche wetten, waarvoor wij ons afjakkeren” (1913). In 1908 was Van Puyvelde ook medestichter en voorzitter van de Algemeene Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding.

In de Eerste Wereldoorlog verbleef Van Puyvelde in Nederland, waar hij werkzaam was in het Office belge, een inlichtingenbureau van de Belgische regering in Den Haag, en medewerker was van de Nieuwe Rotterdamse Courant. Van het begin van de oorlog af was hij aanhanger van de „Ame belge”-theorie. Op 7 november 1914 schreef hij: „De Belgische ziel, zozeer in eigen land besproken en genegeerd, is nu geboren” (in het Amsterdams tijdschrift Van Onzen Tijd), een standpunt dat hij bevestigde in het 11-juli-nummer van De Vlaamsche Stem: de Duitse aanval heeft nu voor goed het Belgische vaderland gevestigd. Bij de breuk in De Vlaamsche Stem in 1915 ondertekende hij Van Cauwelaerts 21 juli-manifest: geen afbreuk aan België's staatkundige eenheid! Voortaan stelde Van Puyvelde zich ook op een streng passivistisch standpunt. In zijn Keerpunt der Vlaamsche Beweging (1916) schreef hij dat de oorlog bij de Vlamingen een deugd naar voren had doen komen „die van groote beteekenis worden kan voor de verwezenlijking van al wat er aan mogelijkheden in ons volk opgesloten ligt: het is de zwijgzaamheid”; trouw aan de godsvrede en „zwijgen als een teken van sterkte, trouw en doorzicht”. Niet de regering trof schuld, maar de Vlamingen zelf. Spoedig moesten ook Van Cauwelaert en zijn weekblad Vrij België het ontgelden, omdat ze zich volgens hem onvoldoende van de activisten distantieerden; tussen de godsvredeflaminganten en de actieve passieven (Van Cauwelaert c.s.) - laatstgenoemde term komt van Van Puyvelde - werd een duidelijke streep getrokken. In verscheidene opstellen tijdens de oorlog bleef Van Puyvelde zich verzetten, niet alleen tegen de activisten, maar ook tegen de actieve passieven en stelde hij dat belgicisme Vlaanderen na de oorlog meer dan welke houding ook de beste diensten zou bewijzen. Na de oorlog echter heeft Van Puyvelde geen rol meer gespeeld in de actieve V.B. Hoezeer de oor-

log voor deze rasechte flamingant van vroeger een keerpunt is geworden, blijkt hieruit, dat hij aan de franskiljonse Ecole des Hautes Etudes te Gent, opgericht tegen de vernederlandsing van de Gentse universiteit, een professoraat aanvaardde. Niet lang daarna overigens verliet hij ook de Gentse universiteit en werd hoogleraar te Luik.

WERKEN : *Zijn er Nederlandsche schoolboeken voor het middelbaar onderwijs?* (1904); - *Albrecht Rodenbach bij de studenten te Leuven herdacht op 12 februari 1905...*, met voorwoord van Leo van Puyvelde (1905); - *Hoe in 1836 een Vlaamsch letterlievend studentengenootschap werd opgericht. Bijdrage tot de geschiedenis van Met Tijd en Vlijt*, in *Dietsche Warande en Belfort* (1905); - *De katholieke Vlamingen en hun letterkunde* (1905); - *Albrecht Rodenbach. Zijn leven en zijn werk* (1908); - *Zegedagen. Albrecht Rodenbach herdacht door het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond* (1909); - *Albrecht Rodenbach. Gedichten. Volledige uitgave bezorgd en ingeleid* (1909); - *De Nederlandsche kritiek en de Vlamingen*, in *Dietsche Warande en Belfort* (1910); - *Het letterkundig jaar. October 1910 tot October 1911 en Letterkundig Overzicht*, in *Jaarboek van het Davidsfonds* (resp. 1911 en '14); - *Een voornaam bestanddeel onzer volkskracht* (1913); - *Het keerpunt der Vlaamsche Beweging en De Vlaamsche Beweging en de oorlog*, in *De Gids* (resp. oktober 1916 en februari 1918; ook in het Frans: *L'orientation nouvelle du mouvement flamand*, 1917, en *Le mouvement flamand et la guerre* (1918) en heruitgegeven in *Voor mijn land in oorlogsnood*, 1920); - *De Vlamingen en België*, in *Van Onzen Tijd* (12 januari 1918); - *De Nederlandsche wetenschappelijke terminologie*, in *Verlagen en Mededelingen van de Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde* (1923); - *Albrecht Rodenbach herdacht. 1856-1956* (met F. Baur, 1956); - *Vlaams leven te Leuven in het begin van deze eeuw*, in *Dietsche Warande en Belfort* (1961).

LITERATUUR : *Hulde aan Prof. Dr. L. van Puyvelde, lid en oud-bestuurder der Academie ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag* (1952); - S. Bergmans, *Leo van Puyvelde (1882-1965)*, in *Belgisch Tijdschrift voor Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis*, XXXV (1966, p. 1-2, p. 118-120); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, IV (1965); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, I (1969).

REGINALD DE SCHRYVER